

19.10.2020

Eduskunnan ympäristövaliokunta

Pyyntö kirjallisesta asiantuntijalausunnosta
Asia: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle
valtion talousarvioksi vuodelle 2021
Teema: Yhdyskunnat, rakentaminen, asuminen

Motiva Oy:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021, teemana yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Motiva Oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021 teemasta yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen.

Kokonaisuudessaan pidämme ko. alueen esitystä tarkoituksenmukaisena tässä poikkeuksellisessa maailmanlaajuisessa epidemiatilanteessa ja teemaan kohdennettuja resursseja välttämättöminä, sillä **yhdyskuntien, rakentamisen ja asumisen rooli on keskeinen ilmasto- ja vähähiilisyystavoitteiden saavuttamiseksi**. Yksinomaan rakennusten osuus on noin 40 % energian loppukäytöstä ja runsas 30 % hiilidioksidipäästöistä. Lisäksi jo ennen pandemiakautta tehtyjen arvioiden mukaan jokainen rakennettuun ympäristöön investoitu euro tuottaa itsensä takaisin kaksinkertaisena. Kansallisvarallisuudestamme yli 80 % on sitoutunut rakennettuun ympäristöön, joten siitä huolehtiminen on ensiarvoisen tärkeää.

Talousarviota laadittaessa eivät kaikki EU:n mahdollistamat ohjelmat ja elpymiseen tarkoitetut varat olleet vielä tiedossa. Esimerkiksi EU:n vihreän kehityksen ohjelman (Green Deal) korjausrakentamisen aloite (Renovation wave) julkaistiin viime viikolla.

- On välttämätöntä, että **EU:n mahdollistamat keinot**, kuten esimerkiksi elpymiseen suunnatut varat ja toimet **vahvistavat ja ovat linjassa jo kansallisesti käytössä tai suunnitteilla olevien toimien kanssa**. Näin saavutetaan maksimaalinen hyöty resursseista ja vältetään syntyvistä epätoivotuista häiriötilanteista, joilla on epäsuotuisia vaikutuksia koko elinkeinoelämän toimintaan ja tavoiteltuun vaikuttavuuteen pitkällä aikajänteellä. Esimerkiksi edellä mainittua **EU-laajuista korjausrakentamisen aloitetta tulee hyödyntää suunnitelmallisesti siten, että keväällä 2020 laajassa yhteistyössä valmisteltua kansallista pitkän aikajänteen korjausrakentamisen strategiaa ja siinä esitettyjä toimenpiteitä saadaan toteutettua ja sille varattua riittävät resurssit toimeenpanoon**.

Pitkäjänteinen ja ennakoitava toimintaympäristö lainsäädäntöineen, velvoitteineen ja kannustimineen on edellytys yhdyskuntien, rakennuksen ja asumisen kehittämiseksi ja siten koko Suomen kilpailukyvyille.

Toiminnassa tulee **varmistaa ja vahvistaa eri hallinnonalojen välinen saumaton yhteistyö** ja täten saada eri hallinnonaloilla toteutettavilla resursseilla maksimaalinen vaikuttavuus. Useisiin suurista haasteistamme (kuten ilmastonmuutoksen torjunta, sosiaalinen kestävyys) liittyvät ongelmat ja haasteet ovat yhä enemmän systeemisiä ja niissä tarvitaan **poikkeuksellista ja kokonaisvaltaista otetta yli hallinnon alojen**.

Julkisella sektorilla on mahdollisuus luoda ja vauhdittaa kestävien ratkaisujen kysynnän kehittymistä (esimerkiksi kiertotaloutta ja siirtymistä kohti fossiilittomia lämmitysratkaisuja) muun muassa julkisten hankintojen kautta.

Seuraavassa muutamia nostoja pyydetyistä teemoista

On erinomaista, että nyt esitetyssä talousarviossa esitetään **kannusteita vähähiiliseen rakennuskantaan** pääsemiseksi, mm. kotitalouksia kannustetaan luopumaan öljylämmityksestä, asuinrakennuksille suunnataan energia-avustuksia ja korjausavustuksia. Niin ikään esitetyt avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin kehittämiseen ovat erittäin tarpeellisia.

- Edellä esitetyt toimenpiteet ja niihin varatut resurssit ovat välttämättömiä ja pienilläkin tuilla on havaittu olevan keskeinen merkitys toimenpiteiden ja investointien toteuttamiseen. Jotta toimenpiteiden toteutuminen toteutuu suunnitellusti ja hallitusti, tarvitaan myös **riittävästi resursseja toimenpiteistä neuvontaan ja viestintään**, sillä toimenpiteet kohdistuvat hyvin erilaisiin ja eri lähtökohdista toimiviin kuluttajiin. **Tiedon ja neuvonnan tarpeen on havaittu olevan erittäin suuri niin kuluttajien kuin monien ammattilaisten keskuudessa.**
- Mm. aiemmin mainitussa pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategiassa korostetaan sekä neuvontaa erilaisista toimenpiteistä että nostetaan **esiin tarve rahoitukseen liittyvän tiedon ja osaamisen kokoamisesta** (ns. one stop shop). **Kuluttajien lisäksi tietoa eri rahoitusinstrumenteista ja niiden hyödynnettävyydestä tarvitsevat kunnat ja yritykset.** Nyt tieto eri instrumenteista on hajallaan. Tällainen keskitetty rahoitukseen liittyvä osaamiskeskus palvelisi useiden hallinnonalojen tarpeita.

Talousarvioesityksessä todetaan toteutettavan toimenpidetokokonaisuus, jolla tuetaan hiilijalanjäljen pienentämistä asumisessa ja parannetaan olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuutta.

- **Energiaan liittyvien direktiivien**, erityisesti rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) ja osin myös energiatehokkuusdirektiivin (EED) sekä uusiutuvan energian direktiivin (RED) **toimeenpanoon tulee varata nykyistä enemmän resursseja**. Ottaen huomioon jo nyt EU:n hallintomalliasetuksen kautta kasvaneet tavoitteet sekä jo näköpiirissä olevat energiatehokkuuteen ja uusiutuvaan energiaan liittyvät edelleen kiristyvät EU:n ja sitä kautta myös kansalliset tavoitteet, tämä olisi välttämätöntä.
- Edellä esiin nostettujen avustusten lisäksi on äärettömän tärkeää huolehtia ja varata resursseja toimintamallien ja toimenpiteiden kehittämiseen mm. olemassa olevien

rakennusten käytön ja ylläpidon alueella, sillä rakennuskannan uusiutuminen on hidasta (noin 1-1,5 % vuodessa).

Vähähiilisen rakentamisen ja asumisen kehittämiseen tarvitaan monipuolisesti resursseja lainsäädäntö-, kehitys- ja toimeenpanotyöhön. Pidämme erinomaisena, että esimerkiksi puurakentamiselle **on puurakentamishjelmassa asetettu tavoitteet ja puurakentamista tuetaan**. Tämä osaltaan kannustaa myös innovatiivisen puurakentamisen kehittämiseen ja siten edistää alan vientimahdollisuuksia. Puurakentamisen viestintään ja neuvontaan tulee varata myös riittävästi resursseja **eri kohderyhmien kiinnostuksen ja tiedon lisäämiseksi**.

Pidämme **kohtuuhintaisen asumisen** mahdollistamista tärkeänä, mutta meillä ei ole edellytyksiä ottaa yksityiskohtaisesti kantaa siihen liittyviin toimenpiteisiin ja resursseihin.

On erinomaista, että **kiertotaloudesta rakennetaan Suomen talouden perustaa**.

Talousarvioesityksen mukaan toteutetaan vuonna 2020 valmistuvan valtakunnallisen kiertotalouden edistämishjelman ympäristöhallinnon alan toimia, päivitettyä valtakunnallista jätesuunnitelmaa ja kansallista muovitiekarttaa. Kiertotalouden edistymistä seurataan aktiivisesti ja kehitetään edelleen jäte- ja tuotetietojärjestelmiä. Materiaalitorin käyttöä laajennetaan.

- Pidämme kriittisenä, että ohjelman toimeenpanoon varataan eri ministeriöiden hallinnaloilla riittävästi resursseja. Ympäristöministeriön hallinnonalalle varatut resurssit ovat ohjelman toimeenpanon johtamiseen nähden alimitoitettut.

Päästöttömillä ja vähäpäästöisillä investoinneilla rakennetaan pohjaa hiilineutraalille kiertoyhteiskunnalle. Pitkällä aikavälillä vähähiiliset ratkaisut edistävät myös kestävästä talouskasvusta ja kestävästä työllisyydestä. Julkisten kestävien hankintojen edistämiseen ja vapaaehtoisten ns. green deal -sopimusten toimeenpanoon tulee varata riittävästi resursseja. Julkisella sektorilla on mahdollisuus luoda ja vauhdittaa kestävien ratkaisujen kysynnän kehittymistä (esimerkiksi kiertotaloutta ja siirtymistä kohti fossiilittomia lämmitysratkaisuja) muun muassa **julkisten hankintojen** kautta.

Kuntien ja alueiden rooli ilmastotyössä on tavoitteiden saavuttamisen kannalta ytimessä. Samalla tuetaan niiden toimeliaisuutta ja uusien työpaikkojen luomista.

- Kuntasektoriin liittyen yhteistyö eri hallinnonalojen välillä on mitä välttämättömintä ja Motiva toimii mielellään **linkkinä ja synergiaa luomassa näissä toimissa niin kestävästä kaupunkikehityksen kuin muiden ohjelma- ja toimenpidekokonaisuuksien kehittämisen tukena ja käytäntöön viennissä**. Näissä toimissa tarvitaan monipuolista kestävästä kehitykseen liittyvää osaamista ja verkottamistaitoja.

Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja tietöalustan luomista ehdotetaan jatkettavan.

Määrärahalla tuetaan kuntien digitaalisen rakennetun toimintaympäristön kehittämistä ja valtakunnallisiin rakenteisiin kytkeytymistä.

- Pidämme erittäin tarpeellisenä tällaisten toimintojen kehittämistä. Rakennetun ympäristön tietöalustan kehitystyössä kannattaa varmistaa, että alustan tiedot ovat julkisten ja yksityisten toimijoiden käytettävissä rajapintojen kautta. Tämä vaatii myös

hallinnon resurssien varaamista ulkopuolisten kehittäjien tukemiseksi. Julkishallinnon rekistereiden kokonaisuutta ja ulospäin tarjottuja rajapintoja olisi myös hyvä tarkastella eri rekisteriviranomaisten yhteistyössä, jotta rekisteridata saadaan tukemaan rakennetun ympäristön uudistumista muun muassa korjausrakentamisen strategian kunnianhimoista tavoitetta vähähiilisestä rakennetusta ympäristöstä.

Ilmastomuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen edellyttävät myös **tutkimusta ja ymmärryksen lisäämistä yhdyskuntiin, rakentamiseen ja asumiseen liittyvistä toimenpiteistä ja niiden ympäristö- ja ilmastovaikutuksista.**

- Tutkimukseen nykyistä suurempien resurssien suuntaamisen lisäksi tulisi myös varmistaa resurssit tulosten käyttöönottoon, viestintään ja ymmärryksen lisäämiseen eri kohderyhmien keskuudessa.
- **Eurooppalaisten rahoitusinstrumenttien, kuten Horizon Europe -ohjelman, hyödyntäminen** olisi erittäin tarkoituksenmukaista kansallisten toimenpiteiden ja resurssien vahvistamiseksi. Esimerkiksi Motivaa pyydetään usein mukaan kansallisia strategioita tukeviin EU-hankkeisiin, mutta osallistuminen ei ole mahdollista ilman kansallista tukea rahoitusehdoista johtuen.

Yhteistyön välttämättömyyttä ja resurssien vaikuttavuuden maksimointia eri hallinnonalojen välillä ei voi liikaa korostaa kestävien yhdyskuntien aikaan saamiseksi.

- Esimerkiksi Terveet tilat ohjelman toteuttamiseen voikin käyttää ympäristöministeriön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön resursseja.
- Eri toimialoilla, myös rakennus- ja kiinteistösektorilla, on kuluvana vuonna valmistunut alan **vähähiilisyystiekarttoja** kansallisten vähähiilisyystavotteiden saavuttamiseksi. Fossiilittoman liikenteen tiekartta julkaistaan lähiaikoina, ja siinä todennäköisesti on monia liittymäpintoja nyt käsillä olevaan teemaan kuten myös MAL-sopimusmenettelyssä.
- On välttämätöntä varata **resursseja eri hallinnon- ja toimialojen välisen työn synkronisoimiseksi ja toimeenpanemiseksi.**

Valtion kestävä kehityksen yhtiö Motiva rakentaa ja kehittää yhteiskuntaa tarjoamalla asiantuntija- ja viestintäpalveluita eri hallinnonaloille. Toimenpiteiden käytäntöön vienti vaatii erityisesti vahvaa osaamista ja kokemusta käyttäjä- ja kohderyhmälähtöisestä neuvonnasta ja viestinnästä, jota Motivassa on yhdistettynä laajoihin yrityksiin, kuntiin ja kuluttajiin suunnattuihin verkostoihimme ja osaamiseemme yhdyskuntien, rakennusten ja asumisen alueella. Olemme luonteva toimija niin yksittäisten toimenpiteiden, kuin systeemitasoisien ratkaisujen ja verkostoe kosysteemien kehittämiseen, toteuttamiseen ja skaalaamiseen.

Helsingissä 19.10.2020
Motiva Oy

Vesa Silfver
toimitusjohtaja